

Martin TŮMA

Deleuze: Virtual differential Fields and Their Actualization

Diplomová práce

Ústav filosofie a religionistiky FF UK

Deleuzův koncept transcendentálního empirismu, s nímž těsně souvisí téma této práce, má svůj původ v ontologii, jejímž základem je „převrácení“ platonismu a kritika tradičního „obrazu myšlení“, a proto se jednomu i druhému Martin Tůma věnuje podrobněji v I. části a proto také se v celé práci věnuje především *Diferenci a opakování* a textům, které Deleuze napsal ještě před spoluprací s Félixem Guattarim. Cesta tu vede od „soupeření“, jímž Deleuze definuje Ideu, a odmítnutí morální dimenze v pojmu transcendence či v rozlišování originálu a kopie. Deleuzova ontologie má svým „principem“ simulakra, kontinuální variace, řady opakování bez počátku a završujícího cíle, což vše jsou základní aspekty pole imanence, eliminujícího princip identifikace jako skrytého předpokladu myšlení odvozujícího se právě z platonismu.

To vše samozřejmě odkazuje k inspiracím, ale především ke způsobu, jímž Deleuze své inspirace pře-pisuje (Bergson, Nietzsche, Spinoza etc.). Ale – jak Tůma velmi dobře akcentuje, také a možná především ke Kantovi (a interpretaci Kanta u Salomona Maimona), jehož „kritickou filosofii“ je nezbytné suplementovat popisem *imanentní geneze zkušenosti*, včetně geneze subjektu. To, co je tedy důležité, je specifické chápání „geneze“, jehož důsledkem je i to, že pojmy nejsou dány, nýbrž vznikají v odpovědi na konkrétní problémy. A právě podle toho se pozná „transcendentální empirismus“.

Výklad je jasný a je veden s velkým porozuměním. To pak potvrzuje následující část, která (vzhledem k sekundární literatuře originálně) ukazuje, proč u Deleuze zaujímá privilegované místo matematika, a to nejen ve funkci ilustrace či příkladu. Práce totiž přesvědčivě tvrdí, že kritika pojmu Idea se u Deleuze opírá právě o dějiny „kalkulu“ a v tomto rámci o rozlišení axiomatického a problematického pole matematiky, resp. o diferenci teorému a problému. Rozdíl je to zcela zásadní, mezi jedním a druhým není kontinuální přechod, jedno nelze redukovat na druhé. Právě pole „problému“ ale obrací pozornost k vnitřnímu dynamismu pole – a právě v tom jsou implikovány základní „operátory“ Deleuzovy filosofie: schopnost být afikován inflexemi všeho druhu (od řezu až po ohýbání), problémy se řeší zevnitř, v tomto poli variací, afekcí a událostí v konfrontaci s empirií. Tuto část, jakkoli teprve uvádí do vlastního tématu, pokládám za velice důležitou, protože osvětluje Deleuzovo myšlení z často přehlíženého úhlu pohledu a přesvědčivě ukazuje význam právě této „barbarské matematiky“ neredukovatelné na axiomatiku, jakkoli po objevu „kalkulu“ byla jí vlastní neredukovatelnost přehlížena.

Tato rekapitulace základů a jejich geneze pak v II. části práce umožňuje podat výklad „světa podle Deleuze“, který spočívá na těchto základech, zejména na distinkci virtuálního a aktuálního, na jiném chápání Ideje (v souvislosti s pojmem multiplicity) i na počátku „subjektu“ v subjektu larválním. Nemá smysl celý postup referovat, protože důležité (a pro posouzení práce velmi podstatné) je nakonec něco jiného: Deleuzova ontologie se během četby jakoby rodí čtenáři před očima. Pro pochopení tak nesnadného autora, jako je Deleuze, je to nesmírně užitečné – a v neposlední řadě tím Martin Tůma zůstává věrný deleuzovskému důrazu na dynamismu a genezi. Známé Deleuzovy teze o „přednosti vztahů před termíny“, „virtuálně jako součást reálného objektu“, „idea jako diferenční struktura“ a další a další k sobě odkazují navzájem a letmo odkazují i k širšímu kontextu, například k Foucaultovi (multiplicita a *Zrození kliniky*, či vůbec Deleuzova foucaultovská monografie). Velmi poučený a přesný je pak výklad ideje jako problému (věci dávají smysl, jen jsou-li navázány na své problematické původy – potvrzuje důležitost matematiky). Pro čtenáře je i velmi užitečné, že Tůma své čtení

Diference a opakování prokládá odkazy k *Metodě dramatizace*, což dokresluje to, k čemu práce od začátku směřuje: globální portrét Deleuzovy ontologie.

Posuzovanou práci nelze hodnotit jinak než jako velmi zdařilou. Vůbec v ní totiž nejde jen o nějakou prezentaci Deleuze, opírající se o suverénní znalost primární i sekundární literatury; především jde v ní o to nalézt adekvátní úhel pohledu a určitou strategii výkladu (genetické hledisko), které taková prezentace vždy již předpokládá (a u jiných autorů deleuzovských monografií ne vždy tento předpoklad plní). To, že v tomto ohledu je Tůmova teze veskrze původní, dokládá právě srovnání se sekundární literaturou, která se neřídka omezuje na nic neříkající chronologii Deleuzových textů. Ale pokud jde o deleuzovskou literaturu poučenou, je možné tvrdit, že Tůmova doktorská práce je jejím rovnocenným partnerem.

Inspiruje nejen přístupem k tématu, ale i tím, že leckde nutí vracet se a klást znovu a jinak staré otázky. Například: do jaké míry je vůbec relevantní Badiouova kritika Deleuzovy interpretace matematiky, kterou podal ve své monografické práci *Deleuze. La clameur de l'Être?*

Ze všeho řečeného je zřejmé, že práci hodnotím jako **výbornou** a doporučuji k obhajobě.

Miroslav Petříček
Ústav filosofie a religionistiky FF UK

12. června 2022